

LIBRIS

We know
books

MAURO ORSATTI

EȘECURILE LUI ISUS

Traducerea din limba italiană realizată de:

Pr. dr. Călin-Daniel Pațulea

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

CUPRINS

Introducere	
Un cuvânt incomod	5
Capitolul I	
Un start în urcuș	
Isus respins, persecutat și refugiat (Matei 2, 13-23)	9
Capitolul II	
«Și-a ieșit din fire» (Marcu 3, 20-21)	
Succesul sărăcăcios al lui Isus în Nazaret.....	17
Capitolul III	
«Nu cumva vreți să plecați și voi?» (Ioan 6, 67)	
Primul „eșec” al lui Isus la Capernaum?	29
Capitolul IV	
«Deja știm totul!»	
Cunoașterea presupusă a nazaretanilor	
invalidează vizita lui Isus (Marcu 6, 1-6)	53
Capitolul V	
Nu toate gogoșile reușesc cu gaură	
Vindecarea orbului în două etape (Marcu 8, 22-26)	65
Capitolul VI	
Un refuz net	
Un om bogat îi întoarce spatele lui Isus (Marcu 10, 17-22)	75

Capitolul VII

Maestrul neascultat

Perspective ignorate sau nesocotite de apostoli

Cele trei vestiri ale morții și învierii lui Isus

(Marcu 8, 31; 9, 31; 10, 33-34) 91

Capitolul VIII

Drama lui Iuda

Un „eșec” al lui Isus? 115

Capitolul IX

Un Mesia refuzat

Apoteoza „eșecului”? 145

Capitolul X

«Salvează-Te pe Tine Însuși, dacă ești Fiul lui Dumnezeu,
coboară de pe cruce!» (Matei 27, 40)

Moartea, eșecul suprem? 155

Concluzie

Iluminați de crucea lui Hristos 171

Capitolul I

UN START ÎN URCUȘ **Isus respins, persecutat și refugiat** **(Matei 2, 13-23)**

Așa cum primăvara este o revoltă de culori și o explozie a vieții, tot așa și nașterea unui copil deschide ușile unei mări de proiecte și alimentează o cascadă continuă de vise. Nu este cazul nașterii lui Isus. Cu siguranță în micul cerc al familiei domnește custodia grijulie a lui Iosif și dragostea maternă a Mariei, dar de îndată ce treci pragul casei, muzica se schimbă, culorile devin triste, iar relațiile devin indiferente, uneori chiar ostile. Începutul aventurii umane a Fiului lui Dumnezeu nu a fost cea mai măgulitoare. În cele mai bune cazuri consemnăm nepăsarea oamenilor, neputând recunoaște în acel copil pe Mesia pe care profeții îl anunțaseră, hrănind o speranță efervescentă de-a lungul secolelor. Pe latura clar negativă îi întâlnim pe cei care, personificați de Irod, amenință viața copilului și încearcă să-l elimine. Un început dificil, am putea spune un eșec, departe de canoanele normalității sănătoase pentru că, cu excepția câtorva prieteni apropiați, acel copil se naște în indiferența rece a celor mai mulți și în ostilitatea deschisă a cuiva.

Cu toate acestea, această poveste cu implicații triste și chiar dramatice este spusă în fiecare an în decorul strălucitor al sărbătorilor de Crăciun care răspândesc o atmosferă dulce de culori, sunete și sentimente care învăluie în mod magic oamenii și evenimentele. Alături de plăcerea de înțeles pe care o simte este necesar să se pună datele realiste ale faptelor consemnate. Textele biblice completează tandrețea

dulce a unor episoade – precum tabloul Sfintei Familii sau vizita Magilor – cu realitatea dură a unei vieți care este angajament, luptă, chiar și capacitatea de a evada, când evadarea este o armă învingătoare și nu un semn de lașitate. Mergând puțin împotriva curentului, vrem să citim și să medităm asupra unor pasaje care, și acestea aparținând „Crăciunului”, nu permit evadări periculoase, nici nu hrănesc iluzii ruinătoare. Pruncul Isus care își începe viața la Betleem, onorat de vizita exotică a înțelepților de departe, este același care trăiește singurătatea și respingerea, deschizându-și o existență care la început, ca și la sfârșit, va trăi momente tragice pe care le-am putea numi falimentare. Totuși, în spatele dezastrului uman și a neînțelegerii rațiunii noastre se află un proiect de viață misterios care își va avea apoteoza în înviere.

Traectoria completă trebuie să fie clar prezentă de la început. În realitate, concluzia morții și învierii constituie germenul inițial al acestei povești, îmbogățit abia mai târziu cu detalii despre naștere și copilărie. Dacă acum, pentru a urma o cronologie logică, începem din copilărie, trebuie să avem în vedere viața completă a lui Isus, ajutându-ne în aceasta evanghelistul care este, în același timp, istoric și catehet. Datorită lui, Îl urmăm pe Maestrul Isus, încrezători că „sângele ascuns” (dificultăți și suferințe) care însoțește Crăciunul va deveni vizibil de Paști, făcând moartea pe cruce premisa și condiția pentru gloria Vieții depline și definitive.

Să ne lăsăm instruiți și călăuziți în acest sens de episodul lui Isus care trebuie să fugă în Egipt pentru a scăpa de furia ucigașă a lui Irod.

Textul evanghelic: Matei 2, 13-15

¹³După ce au plecat ei, iată că îngerul Domnului i-a apărut în vis lui Iosif și i-a zis: «scoală-te, ia pruncul și pe mama lui, fugi în Egipt și stai acolo până când îți voi spune, pentru că irod are de gând să caute pruncul ca să-l ucidă». ¹⁴Sculându-se, a luat pruncul și pe

mama lui, în timpul nopții, și a plecat în Egipt. ¹⁵A rămas acolo până la moartea lui Irod, ca să se împlinească ceea ce a fost spus de Domnul prin profetul care zice: Din Egipt l-am chemat pe fiul meu.

După vizita magilor, vine reacția înspăimântătoare a lui Irod, care, înșelat de acei înțelepți care nu veniseră să-i spună domiciliul pruncului Isus, aruncă masca de bunătate vicleană pe care o purtase până acum și își dezvăluie voința criminală de a-l elimina, deoarece îl considera un rival periculos. Un prunc neputincios este amenințat cu moartea. Putem vorbi despre o situație de faliment, chiar dacă persoana în cauză nu este de vină și nu știe totul, având în vedere vârsta sa foarte fragedă. Familia lui are grijă să-l protejeze și să împiedice amenințarea mortală să se transforme în tragedie.

Intervenția divină, printr-un mesager îngeresc, îndeamnă la abandonarea nesigurului Betleem. Egiptul este indicat ca un loc sigur, deoarece se află în afara jurisdicției lui Irod. Alteori fusese un refugiu pentru persecuții politice sau pentru oamenii care se temeau pentru siguranța lor în Palestina, așa cum a experimentat, de exemplu, profetul Ieremia. Persecuția pare o soartă inevitabilă a dreptilor, așa cum este bine documentată în istoria biblică: Abel este ucis de Cain (Fac 4, 8), lui Agar i se opune Sara (Fac 16, 6-8), Iacob de Laban (Fac 31, 22-42), poporul Israel de către Faraon (Ieș 1, 4).

Povestea este adesea repropusă, în istorie ca și în basme, cu diferența substanțială că, în timp ce în acestea binele învinge mereu, în realitate nu rareori prevalează răul. La prima vedere, micuțul Isus arată ca un învins, forțat să fugă pentru a nu ceda loviturilor ferocității ucigașe ale lui Irod. În acest context dramatic, evanghelistul ajută cititorul să nu lase loc fricii sau descurajării și reafirmă valoarea binelui și triumful lui, oferind o pagină de mângâiere și speranță tuturor

celor care sunt persecutați pe nedrept. În scenă sunt oameni smeriți care, mulțumită Celui pe care Scriptura îl numește «Domn al vieții», cu răbdare iubitoare repară țesătura vieții, ruptă neîncetat. Cititorul este ajutat să înțeleagă că, învelit în crusta provizoriului, germenul realităților definitive se maturizează. Modul de a rămâne credincioși eternului este să nu trădezi momentul prezent, chiar dacă acesta perturbă planurile și dorințele legitime. Este important să rămânem orientați către planul divin, deși nu de puține ori enigmatic pentru rațiunea umană.

Dintre personajele amintite aici, Iosif joacă rolul capului familiei căruia i se comunică indicațiile cerești. El joacă rolul soțului Mariei și al „tatălui lui Isus”, așa cum este indicat în paginile anterioare. El, slujitor credincios este mereu gata să îndeplinească voința divină, îi revine să îndeplinească sugestia îngerească de a proteja viața lui Isus. El este întotdeauna numit „pruncul”. Vorbim imediat de „mama lui”, cu siguranță din cauza nevoii pe care o are o ființă atât de mică față de mama lui. Am putea citi informația ca pe un mesaj precis: îngerul nu vorbește despre «Maria mireasa ta», ci despre «mama lui». Într-un mod delicat și aluziv, mai ales după lectura pericopei din citirea Matei 1, 18-25, vedem o referire continuă la zămislirea virginală.

Evadarea este cea mai bună strategie în fața persecuției. În acest moment, nu este nevoie nici de eroism, nici de martiriu. Va veni vremea când va fi necesară implicarea până la darul sângelui. Pentru moment, evadarea este cartea câștigătoare. Providența hotărăște că este mai potrivit să fugă într-un teritoriu sigur. Este indicat cu precizie Egiptul, o țară imensă care se întindea, la acea vreme, până la granițele Palestinei. Prin urmare, nu este necesar să presupunem o călătorie de sute de kilometri, așa cum au sugerat anumite tradiții sau imaginația populară. Cu siguranță, Sfânta Familie nu a ajuns pe malurile Nilului, cu

atât mai puțin în orașul Cairo, fondat abia în secolul al IX-lea d.H. Nu contează dacă și astăzi, în cartierul vechi al orașului, ghidurile turistice arată pelerinilor casa în care a stat Sfânta Familie refugiată! Aceasta face, de asemenea, parte din resursele turistice nenumărate și imaginative pentru a atrage oameni. Istoria și geografia documentează un cu totul alt adevăr. La granița cu Egiptul se putea ajunge în câțiva kilometri de la Betleem și astfel să fie „în străinătate”. Așa cum a fost până în 1967, înainte ca Israel să cucerească Sinaiul și teritoriile adiacente.

Ceea ce este important să ne amintim aici este că Isus, încă prunc, trăiește situația dureroasă de refugiat și fugar, pe care o putem pune în categoria mai largă a falimentului. În loc de liniștea afectuoasă care ar fi trebuit să fie asigurată în mod normal celor mici, el trăiește tragedia multor oameni care se află și astăzi în situații similare, după cum confirmă datele recente de la UNHCR (Oficiul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați). Din cauza pandemiei, nu a existat niciodată un număr atât de mare de refugiați în perioada 2019-2020, de după cel de-al Doilea Război Mondial. Aproape 80 de milioane de persoane aflate într-o situație de „dezrădăcinare forțată”, inclusiv aproape 46 de milioane de persoane strămutate în interior, în timp ce refugiații și solicitanții de azil rămași au continuat să se afle în țările apropiate zonelor de conflict sau de înaltă tensiune din care au fugit. „Asemenea Isus Hristos forțat să fugă» a fost titlul puternic și provocator al mesajului Papei Francisc de Ziua Mondială a Emigrantului. Aproape unul din 100 de locuitori - din 97 mai exact - se află într-o situație de dezrădăcinare forțată (refugiați în străinătate, emigranți interni, solicitanți de azil).

Multe crize au favorizat dezvoltarea acestui spectacol mizerabil care are ca actori involuntari multe țări, printre care Siria, Sudanul de Sud, Ucraina, Marea Mediterană,

Myanmar, Bangladesh, Venezuela, Caraibe, Afganistan, Libia, Irak, Republica Centrafricană, Etiopia, Republica Democrat Congo, Yemen. De ce fug oamenii? Ei fug de războaie, conflicte și insecuritate, sărăcia multidimensională, foamete, lipsa accesului la apă curată, sclavie și traficul de persoane, persecuția religioasă, incriminarea orientării sexuale, schimbările climatice, suprimarea libertății de opinie și alte cauze. Isus trebuie să fugă de Irod, care îi amenință viața. Ca toți refugiații și fugarii, el trebuie să renunțe la o viață liniștită, să treacă prin renunțări și suferințe de diferite feluri, să vadă o existență compromisă de egoismul și ferocitatea cuiva. El, și asemenea lui toți ceilalți, sunt victimele unei nedreptăți vădite a individului sau a sistemului.

În mod providențial, în acest moment al istoriei lui Isus, drama lui găsește o soluție pozitivă încredințată citatului profetic din Osea 11, 1: «Din Egipt am chemat pe fiul meu». Tatăl divin are grijă de Fiul și îl ocrotește cu multă dragoste. Putem înțelege valoarea teologică a mesajului pentru a insufla curaj și speranță tuturor fugarilor și refugiaților: Dumnezeu este stăpânul absolut al istoriei și deasupra deciziilor oamenilor există o voință și un plan din care nimeni nu poate scăpa și mai puțin împiedica.

Suferința exilului rămâne, dar binele ajunge să se impună și să învingă mereu. Misterul pascal a fost deja schițat: viața triumfă, cea adevărată care se obține prin plata unei contribuții notabile de suferință. Până și Crăciunul este stropit cu sânge, sânge prețios și roditor.

Concluzie: respins de ai săi și acceptat de păgâni

Primii destinatari ai Evangheliei după Matei sunt iudeo-creștini și asta explică de ce controversa cu sinagoga nu este rar întâlnită și este evident încă de la început că primirea lui Isus de către ai săi nu a fost deloc triumfală, într-adevăr, a găsit un zid al ostilității sau al indiferenței surde. Nu trebuie

să generalizăm sau să includem pe toți fără discernământ, pentru că Maria și Iosif sunt evrei care l-au primit pe Isus cu inimă și inteligență, l-au protejat și l-au făcut să crească. Totuși, rămân, alături de alții, câteva excepții care nu neagă adevărul că sosirea lui Mesia și a Fiului lui Dumnezeu în această lume nu a fost printre cele mai triumfale. Oamenii arată în general că nu observă, cu atât mai puțin își fac griji în legătură cu Isus. Viața merge normal, fără mișcări calde de aderență. Conducătorul poporului, regele Irod, în schimb, reacționează. La început încearcă calea subtilă a vicleniei, fără rezultat. Apoi i-a deschis calea violenței cu masacrul copiilor din Betleem. Cu toate acestea, furia lui ucigașă nu poate face nimic împotriva pruncului și a familiei sale, pentru că sunt protejați de Dumnezeu. De la început, conducătorii își manifestă ostilitatea față de Isus, nu spre deosebire de restul Evangheliei, până la faza culminantă care îl va vedea pe Isus pe cruce tocmai prin voința expresă a autorităților care, cu mașinațiunile lor, vor incita oamenii să-și atingă scopul.

Respins de ai săi, așa cum se referă și în Ioan 1, 11, Isus este acceptat și onorat de către păgâni. Egiptul, o țară străină, este neutru și oferă refugiu. Magii vin de departe, indicați generic «din răsărit», pentru a-și aduce un reverențial omagiu copilului: călătoria, darurile, atitudinea, toate sunt expresii ale unei venerații rezervate unui mare monarh. Noi cei care citim prin filtrul teologiei lui Matei adăugăm: este o evlavie atribuită Fiului lui Dumnezeu. Tocmai această afirmație vrea să sublinieze Matei cu episoadele sale: titlul «Fiul lui Dumnezeu» nu apare niciodată clar, dar poate fi citit între rânduri în pasajele care arată Providența lui Dumnezeu mereu la lucru. Îl găsim, într-un mod mai puțin implicit, în citatul din Os 11, 1: «Din Egipt mi-am chemat fiul înapoi».

Acest contrast între refuzul sau indiferența oamenilor săi și primirea binevoitoare a străinilor creează un hiatus, o contradicție de neînțeles care învăluie începutul

prezenței istorice a Fiului lui Dumnezeu în această lume ca un nor opac. Cu toate acestea, profeții au anunțat cu mult timp în urmă venirea sa, hrănind o speranță care, ca și o coloană vertebrală, a păstrat istoria și a fundamentat legământul stipulat de Dumnezeu cu Abraham. Acele voci au rămas neauzite și au răsunat în pustiul inimilor și minților întoarse spre altceva, încât aproape nimeni nu observă nașterea lui Isus care a avut loc în umbra unei indiferențe vinovate. În termeni simplificați și chiar oarecum aproximativi am putea spune că Isus „începe prost” și, în perspectiva temei noastre, „începe cu un eșec”.

Aceasta este doar o bucată de istorie și o bucată de adevăr care va trebui completată cu o bună doză de pozitivitate. Cititorul este prevăzut cu o busolă teologică puternică care îi permite să navigheze în siguranță în marea textului. Acum știe câteva lucruri importante: identitatea deplină a acelui prunc care, născut din Maria, se bucură de dublă cetățenie, umană și divină. Ca fiu al Mariei, el este asociat cu familia umană în dinastia lui David prin Iosif; în măsura în care a fost conceput prin lucrarea Spiritului Sfânt, fără participarea bărbatului, se bucură de un statut divin. Mai mult, acel copil poartă titlul de rege, atribuit lui de Magi. El nu intenționează să concureze cu regii pământești, chiar dacă oamenii răi precum Irod încearcă să-l elimine. Isus pornește încă din primele momente ale existenței sale pământești pe drumul care urcă spre locul dăruirii totale a vieții sale. Suferința și moartea nu reușesc să câștige victoria, deoarece Providența divină ghidează evenimentele către realizarea deplină. Pruncul este mântuit, va crește și va face evident ceea ce cititorul atent a întrezărit deja, călăuzit de mâna pricepută a lui Matei, istoric și teolog. Evanghelia face să se ridice nouă limfă din vechiul trunchi al istoriei lui Israel, pruncul Isus, preludiu al speranțelor încăpățănate.

Capitolul II

«Și-a ieșit din fire» (Marcu 3, 20-21) Succesul săracăcios al lui Isus în Nazaret

Dacă alții au impresia că ești un dezechilibrat și de fapt te consideră ca atare, cu siguranță nu au o mare stimă pentru tine și în ochii lor arăți ca un falit, nefiind creditat nici măcar cu minimul care îți permite să încadrezi o persoană ca normală. Isus s-a întâmplat să cadă și el sub toporul fără milă a acestei judecăți negative. Scuritatea poveștii, reamintită pe scurt aproape *en passant*, nu poate minimiza faptul sau releva la rangul de episod trecător. Nici măcar notarea că doar evanghelistul Marcu o amintește, contrar tăcerii lui Matei și Luca, nu o face mai puțin înțepătoare și tulburătoare. Au trecut oare cei doi cu vederea un episod în care Isus este numit nebun? Dacă aceasta ar fi adevărat, nu ar fi motivul principal, pentru că altfel ar fi trebuit să tacă situații mult mai penibile și mai scandaloase, precum scena pătimirii cu biciuire și încoronare cu spini și cu atât mai mult cea a unei morți ignominioase pe cruce, o condamnare rezervată celor mai mari infractori. Pur și simplu observăm că doar Marcu, cel mai vechi dintre evangheliști, o prezintă și în pură esențialitate.

Textul evanghelic: Marcu 3, 20-21

²⁰A intrat în casă și mulțimea s-a adunat din nou, încât nu mai puteau nici să mănânce pâine. ²¹Când au auzit ai săi, au venit să pună mâna pe el, căci spuneau că și-a ieșit din fire».

Este întotdeauna util să contextualizăm fragmentul unic într-un orizont mai larg. Nu cu mult timp în urmă, Isus a părăsit micul și puțin consideratul sat Nazaret pentru a se aventura într-o nouă fază a existenței, cea pentru care se pregătise de mult în liniștea aceluia mediu modest, cufundat în mediul religios, familial, de muncă și comunitatea socială. Ecourile acestei perioade care răsună în Evanghelie îl identifică ca tâmplar, fiul Mariei, fratele lui..., după cum sugerează Mc 6, 3. Li se dau coordonatele comune cu nume, profesie, legături de familie, o carte de identitate asemănătoare cu multe altele. Nu putea lipsi dimensiunea religioasă, parte constitutivă a identității unui evreu bun, și raportată de evanghelistul Luca care consemnează regulat: «A venit la Nazaret, unde crescuse, și după obiceiul său, sâmbătă, a intrat în sinagogă și s-a ridicat să citească» (Lc 4, 16). Era un frecventator obișnuit al sinagogii, prezent mereu sâmbăta, sărbătoare pentru evrei care va deveni duminica pentru noi creștinii.

Încheiată șederea de treizeci de ani la Nazaret care îl va identifica în ochii celorlalți drept Nazarineanul, deși nu s-a născut acolo, începe o nouă fază, caracterizată printr-o viață foarte activă, aproape frenetică, care îl vede în continuă mișcare. Misiunea sa prinde viață și își propune să aducă tuturor un anunț de noutate, dând profunzime și concretețe speranței vechi de secole, puternic hrănită de propovăduirea profetică. Cuvântul lui impresionează pe oameni care îl consideră pertinent și aderent la viață, lipsit de complicații abstruse și cazuistică sufocantă. Limbajul este concret, aderă la viață, totuși capabil să se ridice la culmile înțelepciunii pentru a favoriza întâlnirea cu divinul. Urmează apoi faptele miraculoase care concretizează și dau vizibilitate aceluia cuvânt, la fel de puternic precum creatorul lui Dumnezeu care produce imediat ceea ce spune, așa cum se întâmplase puțin mai devreme, când a vindecat un om paralizat. Cuvântul și acțiunea formează o combinație